

Ю. А. ПРИЛЕПШЕВА*

**СПІЛЬНІ ВИСТАВКОВІ ПРОЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ
АРХІВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВУ РЕСПУБЛІКИ ВІРМЕНІЯ**

Відповідно до своєї компетенції Державна архівна служба України здійснює постійний аналіз нормативно-правової бази двостороннього міжнародного міжвідомчого співробітництва в архівній сфері, у тому числі міжнародних договорів, укладених у рамках СНД.

Питання співробітництва держав-учасниць СНД в архівній сфері регулюється Угодою про повернення культурних цінностей та історичних цінностей державам їхнього походження, укладеною в м. Мінськ 14 лютого 1992 року, Угодою про правонаступництво щодо державних архівів колишнього Союзу РСР, укладеною в м. Москва 6 липня 1992 року, Конвенцією про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, укладеною в м. Мінськ 22 січня 1993 року в редакції Протоколу від 28 березня 1997 року.

Чинні міжнародні документи, укладені в рамках СНД, практично не реалізуються. Враховуючи цю обставину, питання щодо співробітництва в архівній сфері регулюються двосторонніми міжнародними договорами міжвідомчого характеру про співробітництво між Укрдержархівом та державними архівними службами Азербайджану, Вірменії, Білорусі, Грузії, Естонії, Казахстану, Киргизії, Латвії, Литви, Молдови, Росії.

Упродовж 2006–2011 років підписано такі міжнародні договори міжвідомчого характеру: Протокол про спільні проекти Державного комітету архівів України та Федерального архівного агентства (Російська Федерація) (2007), Угоду про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Національним архівом Вірменії в галузі архівної справи (2007), Угоду про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Генеральною дирекцією державних архівів Латвії (2008), Угоду про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Міністерством культури та інформації Киргизької Республіки (2009), Угоду про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Агентством “Узархів” при Кабінеті Міністрів Республіки Узбекистан (2009), Угоду про співробітництво між Державним коміте-

* *Прилепішева Юлія Анатоліївна* – кандидат історичних наук, заступник директора департаменту-начальник міжнародного відділу департаменту організації архівної роботи Укрдержархіву.

Директор Національного архіву Вірменії А. С. Вірабян звертається з вітальним словом до учасників V Міжнародної науково-практичної конференції “Вірмени України: вчора, сьогодні, завтра” (зліва – заступник Голови Державної архівної служби України О. В. Музичук, справа – директор Держархіву в АР Крим О. В. Лобов).

том архівів України і Міністерством зв’язку та інформації Республіки Казахстан (2010), Меморандум про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Національним архівом Грузії (2010), Меморандум про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Національним архівним управлінням Азербайджанської Республіки (2010).

Міжнародні договори міжвідомчого характеру сприяють вирішенню питань щодо обміну копіями документів, що стосуються історичного минулого і зберігаються в архівосховищах іншої Сторони, з якою укладено договір; подальшому зміцненню двосторонніх відносин, ознайомленню з культурною спадщиною та сучасними досягненнями державних архівних служб країн-учасниць СНД та Балтії в архівній сфері; обміну професійним досвідом, взаємовигідному використанню документального та інтелектуального потенціалу, а також забезпеченню умов для здійснення конкретних практичних заходів, спрямованих на зміцнення міждержавного співробітництва у культурній та гуманітарній сферах.

2006–2012 роки характеризуються поглибленням співробітництва Державної архівної служби України з державними архівними служ-

Зустріч із заступником міністра Ради міністрів Автономної Республіки Крим І. В. Мельниковою та головою Республіканського комітету з питань міжнародних відносин та депортованих громадян Автономної Республіки Крим Р. П. Кенджалієвим.

бами Білорусі, Вірменії, Казахстану, Росії, Узбекистану, з архівістами яких склалися найбільш конструктивні взаємовідносини.

Прикладом реалізації спільних виставкових проектів може слугувати реалізація домовленостей з вірменською стороною про виконання Угоди про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Національним архівом Вірменії від 14 вересня 2007 року. Першим таким проектом стала підготовка і відкриття в м. Київ та Львів (вересень 2008 року) та в м. Єреван (листопад 2008 р.) спільної українсько-вірменської виставки “Вірменська діаспора в Україні: історія та сучасність”. До експозиції цієї виставки увійшли документи, виявлені в українських та вірменських архівах, що висвітлюють становлення та діяльність вірменської діаспори в Україні (XVII ст. – середина 1920-х років XIX ст.) та відновлення її діяльності у 1992 році. До участі у підготовці виставки долучилися дипломатичні представництва України у Вірменії та Вірменії в Україні, а також представники вірменської церкви та діаспори. Сторонами було підготовлено та видано двомовний каталог виставки, у якому вміщено вступні статті-звернення Надзвичайного і Повноважного Посла України у Вірменії О. Божка та Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Вірменія в Україні

Відкриття спільної українсько-вірменської документальної виставки
 “Історія Вірменської церкви в Криму” 16 жовтня 2012 року.
 Виставковий зал "Універсальної наукової бібліотеки ім. І. Я. Франка",
 м. Сімферополь.

А. Хачатряна. Електронний варіант виставки та її каталог розміщено на офіційному веб-порталі Укрдержархіву “Архіви України” у рубриці “Документальні виставки on-line”.

В експозиції виставки використано 36 документів із фондів ЦДІАК, ЦДІАЛ, держархівів в АР Крим, Донецької, Львівської, Одеської, Харківської, Хмельницької областей. 26 документів було надано Національним архівом Вірменії та Всеукраїнською асоціацією громадських організацій “Союз вірмен України”. У підготовці експозиції використано тематично-географічний принцип, що дало можливість представити географію розселення вірмен та заснування вірменських колоній в Україні.

Історичні документи з державних архівів Вірменії та України дозволили прослідкувати не лише особливості побуту вірменських поселенців та їхню роль в економічному та культурному житті України, але й скласти уявлення про розвиток дружніх взаємовідносин між українцями і вірменами упродовж багатьох сторіч. Проживаючи на території України протягом тривалого історичного періоду, вірменські діаспори змогли зберегти особливості своєї культури та національної самобутності, сповідували свою релігію, будували церкви та школи, мали

Заступник Голови Державної архівної служби України
О. В. Музичук вітає учасників
церемонії відкриття
документальної виставки.

власне судочинство та повсюдно самоорганізовувались у національні громади.

Наступним виставковим проектом стала підготовка впродовж 2009–2012 років експозиції та каталогу спільної українсько-вірменської виставки “Історія Вірменської церкви в Криму”, відкриття якої відбулося з 15 по 19 жовтня 2012 року у рамках візиту делегації Республіки Вірменія в Україну та міжнародних заходів у м. Сімферополь, Феодосія, Ялта.

Від української сторони участь у цих заходах взяли: заступник Голови Державної архівної служби України О. В. Музичук, відповідальні працівники Укрдержархіву та керівництво Державного архіву в АР Крим. Делегація Республіки Вірменія була представлена: директором Національного архіву Вірменії А. С. Вірабяном, заступником директора Національного архіву С. С. Мірзоян, начальником управління Міністерства діаспори Республіки Вірменія К. А. Саргсян.

16 жовтня у приміщенні Кримської республіканської установи “Універсальна наукова бібліотека ім. І. Я. Франка” відбулося відкриття V Міжнародної науково-практичної конференції “Вірмени України: вчора, сьогодні, завтра”, присвяченої 500-річчю вірменського книгодрукування. Із вітальним словом до учасників міжнародної конференції звернулися ректор Кримського університету культури, мистецтв та туризму, доктор філософських наук, професор О. А. Габріелян, директор Національного архіву Республіки Вірменія А. С. Вірабян, заступник

Голови Державної архівної служби України О. В. Музичук, директор Держархіву в АР Крим О. В. Лобов.

Цього ж дня делегації українських та вірменських архівістів відвідали Раду міністрів Автономної Республіки Крим, де мали зустріч із заступником керівника апарату Ради міністрів Автономної Республіки Крим І. В. Мельниковою, головою Республіканського комітету Автономної Республіки Крим з питань міжнаціональних відносин та депортованих громадян Р. П. Кенжалієвим, начальником відділу з роботи з національно-культурними товариствами Республіканського комітету Автономної Республіки Крим з питань міжнаціональних відносин та депортованих громадян Ш. Г. Хубларяном та заступником голови Кримського вірменського товариства А. М. Григоряном, на якій було обговорено питання основної діяльності державних архівних установ в Україні та у Вірменії.

У другій половині дня на другому поверсі виставкової зали “Універсальної наукової бібліотеки ім. І Я. Франка” відбулося урочисте відкриття спільної українсько-вірменської документальної виставки “Історія Вірменської церкви в Криму” та презентовано каталог цієї виставки. Вступну статтю та текстові інформаційні матеріали до каталогу підготовлено к. і. н. Т. Е. Саргсян.

На церемонії відкриття були присутні: Голова Української єпархії Вірменської Апостольської церкви, Архієпископ Григоріс Буніатян, Голова вірменської діаспори в Криму Хачатур Геворкян, представники Вірменської Апостольської Церкви, ректор Кримського університету культури, мистецтв та туризму, доктор філософських наук, професор О. А. Габріелян, директор Національного архіву Республіки Вірменія А. С. Вірабян, заступник Голови Державної архівної служби України О. В. Музичук, заступник міністра культури Автономної Республіки Крим Т. А. Манєжная, директор Держархіву в АР Крим О. В. Лобов, члени делегації українських та вірменських архівістів, представники Сімферопольської та Кримської єпархій УПЦ МП, Кримського вірменського товариства, науковці, представники ЗМІ та громадськості.

До експозицій документальної виставки ввійшли документи з фондів Національного архіву Республіки Вірменія, Державного архіву в АР Крим, Кримського етнографічного музею, які розповідають про вірменську церкву та вірменську діаспору на території півострова з XVIII ст.

З давніх часів вірмен із Кримом пов’язували тісні відносини у різних сферах – від військової до торговельно-ремісницької. Внутрішнє життя вірменської колонії півострову регулювалося як світською, так і церковною владою. До середини XV ст. в економічному житті вірменської колонії Криму спостерігалось значне піднесення, що в свою чергу сприяло збільшенню кількості духовних центрів, відкриттю вірменських церков та монастирів. Кількість вірменських духовних цен-

трів зменшилася після турецького вторгнення в 1475 році, вірменське населення внаслідок знищення, виселення та продажу в рабство значно зменшилося і не було в змозі підтримувати належний стан церковних приміщень, частина з яких була зруйнована або здана в оренду представникам інших конфесій. У 1778 році в Криму діяло 18 вірменських церков, а в 1783 році залишилося лише чотири духовних центри у Феодосії та в Старому Криму. Документи, представлені в експозиції виставки та в каталозі, дали можливість прослідкувати історичний процес життя та діяльності представників вірменської діаспори в Криму та створення і розвиток вірменських духовних центрів на території півострова. Окрім архівних документів, до експозиції увійшли матеріали, надані Кримським вірменським товариством, музейні експонати з фондів Етнографічного музею у м. Сімферополь.

Церемонія відкриття виставки закінчилася виступом дитячого зразкового танцювального ансамблю “Арарат”.

17 жовтня члени делегацій українських та вірменських архівістів мали зустріч з керівництвом Феодосійської міської ради та відвідали архівний відділ Феодосійської міської ради, де ознайомилися з його діяльністю та складом і змістом документів, що зберігаються у його фондах. 18 жовтня учасники міжнародних заходів відвідали монастир Сурб-Хач в Старому Криму і взяли участь у зустрічі з керівництвом Ялтинської міської ради. Зустрічі з керівництвом Феодосійської та Ялтинської міських рад відбувалися за участі представників Кримського вірменського товариства у цих містах. Підсумком проведених міжнародних заходів стало ухвалення рішення про проведення показу експозиції спільної українсько-вірменської документальної виставки “Історія Вірменської церкви в Криму” в усіх великих містах півострова та у монастирі Сурб-Хач в Старому Криму. Наступного року експозицією цієї виставки буде презентовано в м. Єреван.

Попереду узгодження державними архівними службами України та Вірменії пропозицій щодо підготовки спільних виставкових проектів у 2014–2017 роках, експозиції виставок, як і у попередні роки, планується презентувати в обох державах.